

สถาบันพระปกเกล้า

กับการบรรจบของประชาธิปไตยทางตรงและทางอ้อม

ประเวศ วะสี

(๘ กรกฎาคม ๒๕๖๖)

๑.

วิกฤตประชาธิปไตยเก่า

ระบบประชาธิปไตยเกิดขึ้นเมื่อหลายร้อยปีก่อน สมัยนั้นการคมนาคมและการสื่อสารไม่สะดวก ประชาชนต้องเลือก**ตัวแทน**เดินทางไปประชุมที่เมืองหลวง จึงเป็น**ประชาธิปไตยทางอ้อม** หรือ**ประชาธิปไตยแบบตัวแทน** (Representative democracy) อย่างที่ใช้กันในปัจจุบัน แต่ปัจจุบันเปลี่ยนไปมากที่มีความซับซ้อนมากขึ้น และเงินขนาดใหญ่เข้ามามีบทบาทจนบางคนเรียกว่า **ธนาธิปไตย** ระบบประชาธิปไตยเก่าจึงไม่สนองประโยชน์ของประชาชน ดังที่ในสหรัฐอเมริกาเกิดความเหลื่อมล้ำอย่างสุด ๆ ที่เรียกว่าปรากฏการณ์ 99 : 1 การเมืองแบ่งขั้วแบบสุด ๆ และรัฐบาลไม่มีประสิทธิภาพจนบางคนใช้คำว่า The End of democracy หรืออาจเรียกว่า วิกฤตประชาธิปไตย และเกิดอาการ**เอียงขวา** ลุกلامขึ้น ซึ่งคงไม่ใช่คำตอบ คำตอบอยู่ที่

๒.

การบรรจบของประชาธิปไตยทางตรงกับประชาธิปไตยทางอ้อม

คำตอบที่น่าจะดีที่สุดคือ **การมีประชาธิปไตยทางตรง** (Direct democracy) เข้ามาบรรจบกับประชาธิปไตยเก่า อาจเรียกว่า (Twin democracy) ก็ได้

ปัจจุบันต่างจากครั้งโบราณ ที่การคมนาคมและการสื่อสารสะดวกที่คนทั้งประเทศสามารถรู้เห็นสิ่งเดียวกันทั้งประเทศเกือบจะทันที จึงสามารถมีระบบประชาธิปไตยทางตรงที่ประชาชนมีบทบาทโดยตรง นอกเหนือจากการผ่านตัวแทนแบบเก่า จะเกิด**ประชาธิปไตยที่แท้**ตามความหมายของคำว่าประชาธิปไตย

๓.

ประชาธิปไตย คือ ประชาชนมีอิปไตย

อิปไตยในการกำหนดนโยบาย ในการขับเคลื่อนนโยบายไปสู่ความสำเร็จ และได้รับผลจากความสำเร็จอย่างเป็นธรรม

นี้เรียกว่า **ประชาธิปไตยครบวงจร**

ไม่ใช่**ประชาธิปไตยบางส่วน**

ประชาธิปไตยครบวงจรที่ประชาชนทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมเรียกว่า **“กระบวนการนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม”** หรือ P⁴ (Participatory Public Policy Process)

นโยบายสาธารณะ คือ ปัญญาสูงสุดของชาติใดชาติหนึ่ง เพราะมีผลใหญ่ต่อทุกคนของสังคม ถ้าถูกต้องชาติก็**วัฒนะ** หรือเจริญรุ่งเรือง ถ้าไม่ถูกต้องก็**หายนะ**

ฉะนั้น กระบวนการนโยบายสาธารณะจึงต้องเป็นกระบวนการที่ทุกภาคส่วนในสังคมมีส่วนร่วมทั้งภาคการเมืองหรือประชาธิปไตยทางอ้อม

P⁴ จึงเป็นการบรรจบกันของประชาธิปไตยทางตรงและประชาธิปไตยทางอ้อม เป็น**ประชาธิปไตยคู่แฝด** (Twin democracy) ทำได้ไม่ยากเพราะมีเครื่องมืออยู่แล้ว เครื่องมือนั้นคือ

๔.

สถาบันพระปกเกล้า

สถาบันทางวิชาการของรัฐสภา

สถาบันพระปกเกล้าถูกออกแบบมาดี ให้เป็นสถาบันทางวิชาการของรัฐสภา เพื่อพัฒนาประชาธิปไตย โดยมี**ประธานรัฐสภา**เป็นประธานโดยตำแหน่ง

อะไรจะเหมาะสมอย่างนี้ เป็น**สถาบันวิชาการของรัฐสภาและมีประธานรัฐสภาเป็นประธาน**

จึงเป็นสถาบันที่เหมาะสมในการขับเคลื่อน P⁴ หรือกระบวนการนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นประชาธิปไตยทางตรง เท่ากับ**รัฐสภามีประชาธิปไตยทางตรงเป็นเครื่องมือ**อีกอย่างหนึ่ง หรือจะกล่าวในทางกลับก็ได้ว่า

ประชาธิปไตยทางตรงมีรัฐสภาเป็นเครื่องมือ อะไรจะดีอย่างนั้น ซึ่งที่แท้แล้วก็คือ **ประชาธิปไตยคู่แฝด** ประชาธิปไตยคู่แฝด จะเพิ่มพลัง (Empower) ให้ระบบประชาธิปไตยเก่าที่ว่า วิกฤต และเติมเต็มให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์

ที่ผ่านมาสถาบันพระปกเกล้าใช้เวลาสร้างตัว บัดนี้พร้อมแล้วที่จะทำหน้าที่สำคัญยิ่ง

สังคมอาจจะไม่ได้สังเกตว่าในการแถลงนโยบายการทำงานของ ท่านอาจารย์วันมูหะมัดนอร์ มะทา ก่อนที่จะได้รับเลือกเป็นประธานสภาผู้แทนราษฎรตอนหนึ่งว่า ท่านจะทำงานหรือ**ส่งเสริมการทำหน้าที่ของสถาบันพระปกเกล้า**

เจตนารมณ์ของประธานรัฐสภาเช่นนี้ เป็นแรงส่งท้ายให้สถาบันพระปกเกล้าทำหน้าที่พัฒนาประชาธิปไตยให้สมบูรณ์

๕.

วิธีทำงานของสถาบันพระปกเกล้า

โดยการสนับสนุนของประธานรัฐสภา สถาบันพระปกเกล้าสามารถมีวิธีทำงาน ดังต่อไปนี้

๑. **ตั้งศูนย์ Big Data ประชาธิปไตย** เพื่อรับข้อเสนอของประชาชนทั่วประเทศ ทุกช่องทางตลอดเวลา ๒๔ ชั่วโมง ว่าประชาชนมีข้อเสนอหรือข้อคิดเห็นอะไร เปิดให้ประชาชนทั่วประเทศมีส่วนร่วม
๒. **รวบรวมข้อมูลประเด็นใหญ่ประเทศไทย** (Thailand big issues) จากข้อเสนอของประชาชน จากข้อเสนอของคณะกรรมการปฏิรูปต่าง ๆ รวมทั้งจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแห่งชาติ ฯลฯ
๓. **เผยแพร่ประเด็นนโยบาย** ให้สาธารณะรับรู้อย่างกว้างขวาง เพื่อทำให้เกิดความมุ่งมั่นร่วมกัน และพลังขับเคลื่อนทางสังคม
๔. **สังเคราะห์นโยบายสาธารณะ** สถาบันพระปกเกล้าเชิญนักวิชาการนโยบายที่มีสมรรถนะสูง ทำการสังเคราะห์ประเด็นนโยบาย ให้เป็น**นโยบายสาธารณะที่มีคุณภาพสูง** ซึ่งเป็นของหายากและมีค่าสูงสุด
๕. **เผยแพร่นโยบายสาธารณะที่สังเคราะห์มาด้วยดีให้สาธารณะรับรู้อย่างทั่วถึง** เพื่อความมุ่งมั่นร่วมกันและพลังขับเคลื่อนทางสังคม เมื่อเป็นประเด็นทางสังคมที่คนทั้งประเทศมีส่วนร่วม ก็ไม่มีใครหยุดยั้ง หรือไม่ทำไม่ได้แล้ว
๖. สถาบันพระปกเกล้า เชิญบุคคลที่เหมาะสมมาร่วมกันเป็น **กลุ่มขับเคลื่อนนโยบาย** ๒๐ – ๒๕ กลุ่ม แต่ละกลุ่มมีบุคคลผู้มีปัญญาบารมีเป็นประธาน กลุ่มขับเคลื่อนนโยบายมีความสำคัญอย่างยิ่งยวดที่จะขาดมิได้
๗. **กลุ่มขับเคลื่อนนโยบาย** ขับเคลื่อนระบบนโยบายครบวงจร ๑๒ ขั้นตอน **สู่ความสำเร็จ*** ถ้าครบวงจรก็จะสำเร็จทุกเรื่อง ไม่มีทางไม่สำเร็จ ที่แล้วมาที่ไม่มีผลสำเร็จทางนโยบายก็เพราะทำเป็นบางส่วน ไม่ครบวงจร ก็เช่นเกี่ยวกับวงจรไฟฟ้า ถ้าไม่ครบวงจรไฟฟ้างก็เดินไม่ได้ ฉะนั้น ถ้าครบวงจรก็สำเร็จ จึงเรียกวิธีนี้ว่า **สัมฤทธิ์ศาสตร์** (Delivery science)
๘. **จุดบรรจบของประชาธิปไตย ๒ ระบบ** ในกระบวนการขับเคลื่อนระบบนโยบาย มี ๓ องค์ประกอบ ๑๒ ขั้นตอน คือ

I. การสังเคราะห์นโยบาย	๔	ขั้นตอน
II. การตัดสินใจทางการเมือง	๑	ขั้นตอน
III. การบริหารจัดการนโยบายที่ตัดสินใจแล้วไปสู่ความสำเร็จ	๗	ขั้นตอน
รวม	๑๒	ขั้นตอน

* คู่มือขับเคลื่อนระบบนโยบายครบวงจร ๑๒ ขั้นตอน สู่ความสำเร็จ (คู่มือสัมฤทธิ์ศาสตร์พาชาติออกจากวิกฤต) โดย ศ.นพ.ประเวศ วะสี

ตรงการตัดสินใจนโยบายนั้น เป็นการตัดสินใจโดยรัฐสภา นี่คือจุดบรรจบของระบบประชาธิปไตย ๒ ระบบ “กระบวนการนโยบายแบบมีส่วนร่วม” จึงเป็นกระบวนการที่ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมจริง ๆ จึงเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์

๙. **เมื่อนโยบายที่สำคัญ ๆ ประสบความสำเร็จ** ประเทศก็พ้นวิกฤตและเจริญรุ่งเรืองอย่างแท้จริง เป็นประเทศที่มีความสงบสุขโดยทั่วตลอด รวมทั้งที่ชายแดนใต้ ประชาธิปไตยคู่แฝดหรือประชาธิปไตยที่สมบูรณ์สามารถสร้างประเทศไทยให้เป็นประเทศที่น่าอยู่ที่สุด เป็นแผ่นดินसानติสุข

๖.

การติดกับวิธีคิดของสังคมไทยและการหลุดออก

ประเทศไทยมีทรัพยากรเพื่อการพัฒนามากมายหลายประเภท ควรที่คนไทยทุกคนจะอยู่ดีมีสุข แต่กลับติดอยู่ในวิกฤตการณ์เรื้อรัง ไม่สามารถหลุดออกมาได้เพราะ “ติดกับดักวิธีคิด”

สังคมไทยคิดแต่กรรมส่วนบุคคล ขาดความเข้าใจว่าระบบและโครงสร้างกำหนดพฤติกรรมของบุคคลและองค์กร จึงทะเลาะกันสูงและไม่สามารถออกจากวิกฤตได้

ถ้าเราต้องการอะไรก็ต้องออกแบบระบบและโครงสร้าง เช่น ถ้าต้องการอะไรที่บินได้ก็ต้องออกแบบระบบและโครงสร้างของเครื่องบิน แล้วเอาชิ้นส่วนมาประกอบตามโครงสร้าง เมื่อครบเป็น **องค์รวม** คือ เครื่องบิน ก็มีคุณสมบัติใหม่อันมหัศจรรย์ คือ บินได้ ในขณะที่ชิ้นส่วนต่าง ๆ ไม่มีชิ้นใดบินได้เลย ต้องเป็นองค์รวมจึงจะบินได้

ประเทศไทยผลิตแต่ชิ้นส่วน จึงไม่มีประเทศไทยที่บินได้

ที่กล่าวมาในตอน ๑ – ๕ คือ การออกแบบระบบและโครงสร้างประชาธิปไตย เมื่อเอาชิ้นส่วนมาประกอบ ที่เรียกว่าเป็น “**ระบบครบวงจร**” ก็จะเกิดเป็นองค์รวมของประชาธิปไตย ทำให้เกิดคุณสมบัติใหม่ คือ ความสำเร็จทางนโยบายทุกอย่าง ทำให้ประเทศไทยบินได้

เมื่อประเทศไทยเป็นระบบทุกอย่างก็จะเข้าที่เข้าทาง ไม่มีใครหรือองค์กรใดเกะกะเกรงแตกแถว เหมือนรถยนต์หรือเครื่องบินที่ประกอบเครื่องดีแล้วทุกชิ้นส่วนก็อยู่ในที่ของตนและสัมพันธ์กับส่วนอื่น ไม่มีส่วนใดแตกแถว อย่างการระเบิดน้ำมันในเครื่องยนต์ของรถยนต์หรือเครื่องบินนั้นรุนแรงยิ่ง แต่ไม่เป็นอันตรายกับใคร แต่กลายเป็นพลังขับเคลื่อนระบบ แต่ถ้ามันอยู่นอกระบบมันคือลูกระเบิด ประเทศไทยเต็มไปด้วยลูกระเบิด เพราะเราไม่ประกอบเครื่องตามระบบ มัวแต่คิดเรื่องกรรมส่วนบุคคล แต่เมื่อใดเราคิดเชิงระบบและโครงสร้าง ทุกคนและทุกองค์กรจะมีประโยชน์หมด ประเทศที่เป็นองค์กรรวมจะลงตัว และเกิดคุณสมบัติใหม่อันมหัศจรรย์

ฉะนั้น คนไทยทั้งหมดควรสนับสนุนสถาบันพระปกเกล้าและประธานรัฐสภา ในการขับเคลื่อนระบบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ เพื่อความวัฒนาสถาพรของคนไทยและประเทศไทยร่วมกัน
